

ДИРЕКТИВА 2012/29/ЕС НА ЕВРОПЕЙСКИЯ ПАРЛАМЕНТ И НА СЪВЕТА**от 25 октомври 2012 година****за установяване на минимални стандарти за правата, подкрепата и защитата на жертвите на престъпления и за замяна на Рамково решение 2001/220/ПВР на Съвета**

ЕВРОПЕЙСКИЯТ ПАРЛАМЕНТ И СЪВЕТЪТ НА ЕВРОПЕЙСКИЯ СЪЮЗ,

като взеха предвид Договора за функционирането на Европейския съюз, и по-специално член 82, параграф 2 от него,

като взеха предвид предложението на Европейската комисия,

след предаване на проекта на законодателния акт на националните парламенти,

като взеха предвид становището на Европейския икономически и социален комитет ⁽¹⁾,

като взеха предвид становището на Комитета на регионите ⁽²⁾,

в съответствие с обикновената законодателна процедура ⁽³⁾,

като имат предвид, че:

- (1) Съюзът си е поставил за цел да поддържа и развива пространство на свобода, сигурност и правосъдие, чийто крайъгълен камък е взаимното признаване на съдебни решения по граждански и наказателни дела.
- (2) Съюзът е ангажиран със защитата на жертвите на престъпления и с установяването на минимални стандарти по отношение на тях и Съветът прие Рамково решение 2001/220/ПВР от 15 март 2001 г. относно правното положение в наказателното производство на жертвите от престъпления ⁽⁴⁾. Съгласно Стокхолмската програма — Отворена и сигурна Европа в услуга и за защита на гражданите ⁽⁵⁾, приета от Европейския съвет на заседанието му от 10 и 11 декември 2009 г., към Комисията и държавите членки беше отправено искане да проучат възможностите за подобряване на законодателството и на практическите мерки за подпомагане, свързани със защитата на жертвите, с особено внимание, насочено към подкрепа и признание за всички жертви, включително за жертвите на тероризъм, като приоритет.
- (3) В член 82, параграф 2 от Договора за функционирането на Европейския съюз (ДФЕС) се предвижда установяването на минимални правила, приложими в държавите членки, за улесняване на взаимното признаване на

присъдите и съдебните решения, както и на полицейското и съдебното сътрудничество по наказателноправни въпроси с трансгранично измерение, по-специално във връзка с правата на жертвите на престъпления.

- (4) В резолюцията си от 10 юни 2011 г. относно пътна карта за укрепване на правата и защитата на жертвите, по-специално в рамките на наказателното производство ⁽⁶⁾ („пътната карта от Будапеща“), Съветът заяви, че на равнището на Съюза следва да се предприемат действия за укрепване на правата, подкрепата и защитата на жертвите на престъпления. За тази цел и в съответствие със същата резолюция настоящата директива цели да преразгледа и допълни принципите, определени в Рамково решение 2001/220/ПВР, и да предприеме съществени стъпки напред по отношение на равнището на защита на жертвите в целия Съюз, по-специално в рамките на наказателното производство.
- (5) В резолюцията на Европейския парламент от 26 ноември 2009 г. относно премахването на насилието срещу жените ⁽⁷⁾ държавите членки бяха призовани да подобрят своето национално законодателство и политики за борба с всички форми на насилие срещу жени, както и да предприемат действия с цел справяне с причините за насилието срещу жени, не на последно място чрез използване на превантивни мерки, а Съюзът беше призован да гарантира правото на всички жертви на насилие да получават помощ и подкрепа.
- (6) В своята резолюция от 5 април 2011 г. относно приоритетите и очертаването на новата политическа рамка на ЕС за борба с насилието срещу жени ⁽⁸⁾ Европейският парламент предложи стратегия за борба с насилието срещу жени, домашното насилие и гениталното осакатяване на жени като основа за бъдещи законодателни инструменти на наказателното право срещу насилието, основано на пола, включително рамка за борба с насилието срещу жени (политика, превенция, предпазване, преследване, предоставяне и партньорство), която стратегия да бъде последвана от план за действие на Съюза. Международната уредба в тази област включва Конвенцията на ООН за премахване на всички форми на дискриминация по отношение на жените (CEDAW), приета на 18 декември 1979 г., препоръките и решенията на Комитета на CEDAW и Конвенцията на Съвета на Европа относно предотвратяването и борбата с насилието срещу жените и домашното насилие, приета на 7 април 2011 г.

⁽¹⁾ ОВ С 43, 15.2.2012 г., стр. 39.

⁽²⁾ ОВ С 113, 18.4.2012 г., стр. 56.

⁽³⁾ Позиция на Европейския парламент от 12 септември 2012 г. (все още непубликувана в Официален вестник) и решение на Съвета от 4 октомври 2012 г.

⁽⁴⁾ ОВ L 82, 22.3.2001 г., стр. 1.

⁽⁵⁾ ОВ С 115, 4.5.2010 г., стр. 1.

⁽⁶⁾ ОВ С 187, 28.6.2011 г., стр. 1.

⁽⁷⁾ ОВ С 285 Е, 21.10.2010 г., стр. 53.

⁽⁸⁾ ОВ С 296 Е, 2.10.2012 г., стр. 26.

- (7) В Директива 2011/99/ЕС на Европейския парламент и на Съвета от 13 декември 2011 г. относно европейската заповед за защита⁽¹⁾ се създава механизъм за взаимното признаване на мерки за защита по наказателни дела между държавите членки. В Директива 2011/36/ЕС на Европейския парламент и на Съвета от 5 април 2011 г. относно предотвратяването и борбата с трафика на хора и защитата на жертвите от него⁽²⁾ и в Директива 2011/93/ЕС на Европейския парламент и на Съвета от 13 декември 2011 г. относно борбата със сексуалното насилие и със сексуалната експлоатация на деца, както и с детската порнография⁽³⁾ се разглеждат, *inter alia*, специфичните потребности на определени категории жертви на трафика на хора, сексуалното насилие и сексуалната експлоатация на деца и детската порнография.
- (8) В Рамково решение 2002/475/ПВР на Съвета от 13 юни 2002 г. относно борбата срещу тероризма⁽⁴⁾ се признава, че тероризмът представлява едно от най-сериозните нарушения на принципите, върху които е основан Съюзът, включително принципа на демокрация, и се потвърждава, че тероризмът представлява, *inter alia*, заплаха за свободното упражняване на правата на човека.
- (9) Престъплението е противообществено деяние, както и нарушение на индивидуалните права на жертвите. Жертвите на престъпления следва да бъдат признати за такива и да бъдат третирани с уважение, тактичност и професионализъм без никаква дискриминация, основана на признаци като раса, цвят на кожата, етнически или социален произход, генетични характеристики, език, религия или убеждения, политически или други мнения, принадлежност към национално малцинство, имотно състояние, рождение, увреждане, възраст, пол, полово изразяване, полова идентичност, сексуална ориентация, статут на пребиваване или здравословно състояние. При всички контакти с компетентен орган, действащ в рамките на наказателното производство, и всички служби, които осъществяват контакт с жертви, като например службите за подкрепа или за възстановително правосъдие, следва да се вземат предвид личните обстоятелства и непосредствени нужди, възраст, пол, евентуални увреждания и зрялост на жертвите на престъпления, като същевременно се зачита напълно физическата, психическата и моралната им неприкосновеност. Жертвите на престъпления следва да бъдат защитени от вторично и повторно виктимизиране, от сплашване и от отмъщение, да получават подходяща подкрепа за по-бързо възстановяване и достъпен достъп до правосъдие.
- (10) В настоящата директива не се разглеждат условията на пребиваване на жертвите на престъпления на територията на държавите членки. Държавите членки следва да приемат необходимите мерки, за да се гарантира, че правата, установени в настоящата директива, не са обвързани със статута на пребиваване на жертвата на тяхна територия или с гражданството или националността на жертвата. Съобщаването за извършено престъпление и участието в наказателно производство не създават каквито и да било права по отношение на статута на пребиваване на жертвата.
- (11) В настоящата директива се установяват минимални правила. Държавите членки могат да разширят правата, установени в настоящата директива, за да предоставят по-висока степен на защита.
- (12) Правата, установени в настоящата директива, не засягат правата на извършителя на престъпление. Терминът „извършител на престъпление“ се отнася до лице, което е осъдено за престъпление. За целите на настоящата директива обаче този термин се отнася и до заподозряно лице или обвиняем, преди евентуално установяване на вина или осъждане, и не накърнява презумпцията за невинност.
- (13) Настоящата директива се прилага по отношение на престъпления, извършени в Съюза, и на наказателни производства, които се провеждат в Съюза. Тя предоставя права на жертвите на престъпления, извършени извън територията на Съюза, единствено във връзка с наказателни производства, които се провеждат в Съюза. Жалбите, подадени до компетентни органи извън Съюза, например до посолства, не пораждаат задълженията, установени в настоящата директива.
- (14) В съответствие с Хартата на основните права на Европейския съюз и Конвенцията за правата на детето на ООН, приета на 20 ноември 1989 г., при прилагане на настоящата директива висшият интерес на децата трябва да бъде от първостепенно значение. Децата жертви следва да се приемат и третират като пълни носители на правата, установени в настоящата директива, и следва да имат право да упражняват тези права по начин, който отчита тяхната способност за формиране на собствени възгледи.
- (15) При прилагане на настоящата директива държавите членки следва да гарантират, че жертвите с увреждания са в състояние да се възползват напълно от установените в нея права наравно с останалите, включително чрез улесняване на достъпността на помещенията, където се провеждат наказателните производства, и на достъпа до информация.
- (16) Жертвите на тероризъм са претърпели посегателства, предназначени в крайна сметка да навредят на обществото. Следователно те може да се нуждаят от специално внимание, подкрепа и защита поради особения характер на престъплението, извършено срещу тях. Жертвите на тероризъм може да бъдат обект на значително обществено внимание и често се нуждаят от обществено признание и уважително отношение от страна на обществото. Поради това държавите членки следва да отчитат в особена степен нуждите на жертвите на тероризъм и следва да се стремят да защитават тяхното достойнство и сигурност.

(1) ОВ L 338, 21.12.2011 г., стр. 2.

(2) ОВ L 101, 15.4.2011 г., стр. 1.

(3) ОВ L 335, 17.12.2011 г., стр. 1.

(4) ОВ L 164, 22.6.2002 г., стр. 3.

- (17) Насилие, което е насочено срещу дадено лице поради неговия пол, полова идентичност или пологово изразяване, или което засяга непропорционално лица от определен пол, се разглежда като насилие, основано на пола. То може да причини физическо, сексуално, емоционално или психическо страдание или икономическа вреда на жертвата. Насилието, основано на пола, се разглежда като форма на дискриминация и нарушение на основните свободи на жертвата и включва насилие при близки взаимоотношения, сексуално насилие (включително изнасилване, сексуално посегателство и сексуален тормоз), трафик на хора, робство и различни форми на увреждащи практики, като принудителни бракове, генитално осакатяване на жени и така наречените „престъпления, извършени в името на честта“. Жените, които са жертви на насилие, основано на пола, и техните деца често се нуждаят от специална подкрепа и защита поради големия риск от вторично и повторно виктимизиране, сплашване и отмъщение, свързано с подобно насилие.
- (18) В случаи на насилие при близки взаимоотношения то се извършва от лице, което е или е било съпруг(а) или партньор или друг член на семейството на жертвата, независимо дали извършителят на престъплението живее или е живял в едно домакинство с жертвата. Това насилие би могло да включва физическо, сексуално, психологическо или икономическо насилие и би могло да причини физическо, душевно или емоционално страдание или икономическа вреда. Насилието при близки взаимоотношения е сериозен и често скриван социален проблем, който би могъл да причини системна психологическа и физическа травма със сериозни последици поради това, че извършителят на престъплението е лице, на което жертвата следва да е в състояние да се доверява. Поради това жертвите на насилие при близки взаимоотношения може да се нуждаят от специални мерки за защита. Жените са засегнати непропорционално от този вид насилие и положението може да бъде по-лошо, ако жената е зависима от извършителя на престъплението икономически, социално или във връзка със своето право на пребиваване.
- (19) Дадено лице следва да бъде считано за жертва независимо от това дали извършителят на престъплението е установен, задържан, дали спрямо него се провежда наказателно преследване или е осъден и независимо от родствената връзка между извършителя и съответното лице. Възможно е членовете на семейството на жертвата също да са претърпели вреди в резултат на престъплението. Поспециално членовете на семейството на лице, чиято смърт е била причинена пряко от престъпление, може да са претърпели вреди в резултат на престъплението. Такива членове на семейството, които са непреки жертви на престъплението, следва поради това също да се ползват от защитата по настоящата директива. Държавите членки обаче следва да могат да установят процедури за ограничаване на броя на членовете на семейството, които могат да се възползват от правата, установени в настоящата директива. Когато става въпрос за дете, детето или от името на детето — лицето, упражняващо родителска отговорност, освен когато това не е във висш интерес на детето — следва да има право да упражнява правата, установени в настоящата директива. Настоящата директива не засяга националните административни процедури, които са необходими за установяване дали дадено лице е жертва.
- (20) Ролята на жертвите в наказателноправната система и обстоятелството дали те могат да участват активно в наказателното производство се различават между държавите членки в зависимост от националната система и се определят от един или повече от следните критерии: дали националната система предвижда правен статут като страна в наказателното производство; дали жертвата е правно задължена или от нея се изисква да участва активно в наказателното производство, например като свидетел; и/или дали съгласно националното право жертвата има право да участва активно в наказателното производство и се стреми към това, ако националната система не предвижда за жертвите правен статут на страна в наказателното производство. Държавите членки следва да определят кой от тези критерии се прилага за определяне на обхвата на установените в настоящата директива права, когато има позоваване на ролята на жертвата в съответната наказателноправна система.
- (21) Информацията и съветите, осигурявани от компетентните органи, службите за подкрепа на жертвите и службите за възстановително правосъдие, следва във възможно най-голяма степен да се предоставят посредством разнообразни комуникационни средства и по начин, разбираем от жертвата. Тази информация и съвети следва да се предоставят на ясен и достъпен език. Следва също да се гарантира, че жертвата е разбрана по време на производството. В това отношение следва да се вземе предвид обстоятелството дали жертвата знае езика, използван за предоставяне на информацията, възрастта на жертвата, нейната зрялост, интелектуалният и емоционалният ѝ капацитет, грамотност и евентуални умствени или физически увреждания. В това отношение следва да се отдели особено внимание на трудностите при разбирането или комуникацията, които може да се дължат на някакъв вид увреждане, например затруднения в слуха или речта. Освен това по време на наказателното производство следва да се вземат предвид евентуални ограничения във възможностите на жертвата да съобщава информация.
- (22) За целите на настоящата директива следва да се счита, че моментът на подаване на жалбата попада в рамките на наказателното производство. Това включва и случаите, при които органи образуват наказателно производство *ex officio* в резултат на престъпление, извършено срещу жертвата.
- (23) Информацията за възстановяване на разходите следва да бъде предоставена от момента на първия контакт с компетентния орган, например в листовка, в която се посочват основните условия за такова възстановяване на разходите. От държавите членки не следва да се изисква на този ранен етап от наказателното производство да решават дали дадена жертва отговаря на условията за възстановяване на разходите.

- (24) При съобщаването за извършено престъпление жертвите следва да получат писмено потвърждение от полицията за подадената жалба, в което се посочват основните елементи на престъплението, като вида на престъплението, времето и мястото, както и вредите, причинени от престъплението. Това потвърждение следва да включва номера на досието и времето и мястото на съобщаване за престъплението, с цел това да послужи за доказателство, че престъплението е съобщено, например във връзка със застрахователните претенции.
- (25) Без да се засягат правилата относно давностните срокове, забавянето при съобщаването за извършено престъпление поради страх от отмъщение, унижение или стигматизация не следва да води до отказ за потвърждаване на жалбата на жертвата.
- (26) При предоставяне на информация следва да се дадат достатъчно подробности, за да се гарантира, че жертвите се третират с уважение, и за да им се даде възможност да вземат информирано решение относно участието им в производството. В този контекст е особено важно жертвата да разполага с информация относно текущото състояние на производството. Това се отнася също до информацията, която дава възможност на жертвата да реши дали да поиска преразглеждане на решението да не се провежда наказателно преследване. Освен ако не се изисква нещо друго, следва да е възможно информацията, която се съобщава на жертвата, да бъде предоставена в устна или писмена форма, включително чрез електронни средства.
- (27) Информацията следва да се предоставя на жертвата на последния известен адрес за кореспонденция или данни за електронен контакт, предоставени от жертвата на компетентния орган. В изключителни случаи, например поради големия брой на жертвите по дадено дело, следва да бъде възможно да се предостави информация чрез печата, чрез официалния уебсайт на компетентния орган или чрез друг подобен канал за комуникация.
- (28) Държавите членки не следва да бъдат задължени да предоставят информация, ако разкриването на тази информация може да попречи на нормалния ход на работата по дадено дело или да навреди на определено дело или лице, както и ако те преценят, че това противоречи на основните интереси на националната им сигурност.
- (29) Компетентните органи следва да гарантират, че жертвите получават актуализирани данни за връзка за осъществяване на комуникация относно тяхното дело, освен ако те изрично са изразили желание да не получават такава информация.
- (30) Позоваването на „решение“ в контекста на правото на информация, на устен и писмен превод следва да се разглежда единствено като позоваване на установяването на вина или прекратяването по друг начин на наказателното производство. Мотивите за това решение следва да се предоставят на жертвата посредством копие от документа, съдържащо решението, или посредством краткото им резюме.
- (31) Правото на информация за времето и мястото на съдебното производство вследствие на жалбата във връзка с престъпление, извършено срещу жертвата, следва също да се отнася и за информация за времето и мястото на изслушването, свързано с обжалване на присъда или решение по делото.
- (32) При поискване жертвите следва да получават конкретна информация за освобождаването или бягството на извършителя на престъплението, най-малкото в случаите, когато би могло да съществува опасност или установен риск от вреда за жертвите, освен ако е налице установен риск от вреда за извършителя на престъплението, която би могла да възникне в резултат на уведомяването. Ако е налице установен риск от вреда за извършителя, която би могла да възникне в резултат от уведомяването, компетентният орган следва да вземе предвид всички други рискове при определяне на подходящи действия. Позоваването на „установен риск от вреда за жертвите“ следва да включва фактори като характера и тежестта на престъплението и риска от отмъщение. Поради това то не следва да се прави в случаите, когато са извършени малозначителни престъпления и следователно когато съществува само малък риск от вреда за жертвата.
- (33) Жертвите следва да получават информация за всяко право на обжалване на решението за освобождаване на извършителя на престъплението, ако такова право съществува в националното право.
- (34) Не може да бъде постигнато ефективно правораздаване, ако жертвите не могат да обяснят както е необходимо обстоятелствата, при които е извършено престъплението, и да представят своите показания по разбираем за компетентните органи начин. Също така е важно да се гарантира, че жертвите се третират с уважение и че могат да се ползват от правата си. Ето защо на жертвите следва да се осигурява безплатен устен превод по време на разпита им, както и с цел осигуряване на активното им участие в съдебните заседания, в съответствие с ролята на жертвата в съответната наказателноправна система. За други аспекти от наказателното производство нуждите от устен и писмен превод могат да зависят от конкретни въпроси, от ролята на жертвата в съответната наказателноправна система и участието ѝ в производството, както и от конкретни права, с които жертвата разполага. В тези случаи устният и писменият превод следва да се предоставят само в степеня, необходима на жертвите, за да упражняват своите права.

- (35) В съответствие с процедурите в националното право жертвата следва да има правото да оспори решение, с което се установява, че няма нужда от устен или писмен превод. Това право не поражда задължение за държавите членки да предвидят отделен механизъм или процедура за обжалване, чрез които такова решение може да бъде оспорено, и не следва да удължава неоснователно наказателното производство. Достатъчно е вътрешно разглеждане на решението в съответствие със съществуващите национални процедури.
- (36) Обстоятелството, че жертвата говори език, който не е широко разпространен, не следва само по себе си да е основание за решение, че устният или писменият превод биха удължили неоснователно наказателното производство.
- (37) Подкрепата следва да се осигури от момента, в който компетентните органи са осведомени относно жертвата, по време на цялото наказателно производство, както и в рамките на подходящ срок след приключването му, в съответствие с нуждите на жертвата и установените в настоящата директива права. Подкрепата следва да се предоставя по различни начини, без прекалени формалности и да е достатъчно широко географски разпространена на територията на държавата членка, за да се даде възможност на всички жертви да разполагат с достъп до тези услуги. Жертвите, които са претърпели значителни вреди поради тежестта на престъплението, биха могли да поискат специализирани услуги за подкрепа.
- (38) Специализирана подкрепа и правна защита следва да бъде предоставяна на лицата, които са особено уязвими или се намират в положение, при което са изложени на особено висок риск от увреждане, като лицата, подложени на повторно насилие при близки взаимоотношения, жертвите на насилие, основано на пола, както и лицата, които стават жертва на други видове престъпления в държава членка, на която не са граждани и в която нямат обичайно местопребиваване. Специализираните служби за подкрепа следва да се основават на интегриран и целеви подход, който по-специално следва да отчита специфичните потребности на жертвите, тежестта на претърпяната в резултат на престъплението вреда, както и отношенията между жертвите, извършителите на престъпления, децата и по-широката им социална среда. Основна задача на тези служби и на техните служители, които играят важна роля за оказването на подкрепа на жертвата за възстановяване и преодоляване на евентуална вреда или травма, причинена от престъпление, следва да бъде да информират жертвите относно правата, установени в настоящата директива, така че жертвите да могат да вземат решения в благоприятна среда, в която те са третираны с достойнство, уважение и разбиране. Видовете подкрепа, които тези специализирани служби за подкрепа биха могли да предлагат, може да включват осигуряване на подслон и безопасно място за настаняване, незабавна медицинска помощ, насочване към медицински и съдебномедицински преглед за събиране на доказателства при изнасилване или сексуално посегателство, краткосрочни и дългосрочни психологически консултации, грижи, свързани с причинена травма, правни съвети, съдебна защита и специфични услуги за деца, които са преки или непреки жертви.
- (39) От службите за подкрепа на жертвите не се изисква сами да предоставят задълбочени специализирани и професионални експертни услуги. При необходимост службите за подкрепа на жертвите следва да помогнат на жертвите да потърсят съществуваща професионална подкрепа, например от психолози.
- (40) Въпреки че предоставянето на подкрепа не следва да се обвързва с подаването на жалба от жертвите във връзка с извършено престъпление до компетентен орган, например полицията, често тези органи са в най-подходяща позиция да информират жертвите за възможностите за подкрепа. Ето защо държавите членки се насърчават да създадат подходящи условия, които да позволят насочването на жертвите към служби за подкрепа на жертвите, включително като гарантират, че изискванията за защита на данните могат да се спазват и се спазват. Повторните пренасочвания следва да се избягват.
- (41) Следва да се приеме, че правото на жертвите да бъдат изслушани е осигурено в случаите, когато жертвите имат право да дават писмени показания или обяснения.
- (42) Правото на децата жертви да бъдат изслушани в наказателното производство следва да не бъде възпрепятствано единствено въз основа на обстоятелството, че жертвата е дете или въз основа на възрастта на жертвата.
- (43) Правото на преразглеждане на решението да не се провежда наказателно преследване следва да се разбира като отнасящо се до решения, взети от прокурор и съдия-следовател или от правоприлагащ орган, например от полицейски служител, но не и до решения, постановени от съд. Всяко преразглеждане на решение да не се провежда наказателно преследване следва да се извършва от лице или орган, различни от тези, които са взели първоначалното решение, освен ако първоначалното решение да не се провежда наказателно преследване е взето от върховния орган за наказателно преследване, чието решение не подлежи на контрол, като в такъв случай преразглеждането може да бъде извършено от същия орган. Правото на преразглеждане на решение да не се провежда наказателно преследване не засяга специалните процедури, като например производства срещу членове на парламента или правителството по отношение на упражняването на техните служебни задължения.

- (44) Решението за прекратяване на наказателното производство следва да включва случаите, в които прокурорът реши да оттегли обвиненията или да прекрати производството.
- (45) Решение на прокурора, което води до извънсъдебно споразумение и по този начин до прекратяване на наказателното производство, изключва правото на жертвите да искат преразглеждане на решението на прокурора да не се провежда наказателно преследване само ако със споразумението се налага предупреждение или задължение.
- (46) Услугите за възстановително правосъдие, включително например медиация между жертвата и извършителя, събеседване със семейството, събиране на жертвата и извършителя на престъплението и техните близки за обсъждане на подходящо наказание (sentencing circles), могат да бъдат от голяма полза за жертвата, но изискват гаранции за предотвратяване на вторично и повторно виктимизиране, сплашване и отмъщение. Ето защо от първостепенно значение при такива услуги следва да бъдат интересите и нуждите на жертвата, поправянето на причинените ѝ вреди и избягването на нови вреди. Фактори като характер и тежест на престъплението, степен на нанесената травма, повторно нарушаване на физическата, сексуалната или психическата неприкосновеност на жертвата, силови дисбаланси, възраст, зрялост или интелектуален капацитет на жертвата, които биха могли да ограничат или намалят възможността ѝ да направи информиран избор или да повлияят негативно на крайния резултат за нея, следва да бъдат взети предвид при отнасянето на случая до услуги за възстановително правосъдие и провеждането на процес на възстановително правосъдие. Процесът на възстановително правосъдие следва по принцип да е поверителен, освен ако между страните не е договорено друго или когато се изисква от националното право поради наличие на по-висш обществен интерес. Фактори като отправени заплахи или всякакви форми на насилие, извършено по време на процеса, може да се считат за изискващи огласяване в обществен интерес.
- (47) От жертвите не следва да се очаква да правят разходи във връзка с участието си в наказателното производство. От държавите членки следва да се изисква да възстановяват само необходимите разходи на жертвите, направени във връзка с тяхното участие в наказателното производство и не следва да се изисква да възстановяват правните разходи на жертвите. Държавите членки следва да могат да предвиждат в националното си право условия за възстановяване на разходите, като например срокове за подаване на искания за възстановяване, стандартни размери на разходите за дневна издръжка и пътуване и максимални дневни суми за загуба на приходи. Правото на възстановяване на разходите в наказателното производство не следва да възниква в случаи, при които жертва предоставя данни относно престъпление. Разходите следва да бъдат възстановени само доколкото жертвата е задължена или компетентните органи са поискали от нея да присъства и да участва активно в наказателното производство.
- (48) Подлежащото на възстановяване имущество, изето в хода на наказателно производство, следва да се върне възможно най-бързо на жертвата на престъплението, освен при наличие на изключителни обстоятелства, например спор относно правото на собственост или когато притежаването на това имущество или самото имущество е незаконно. Правото за връщане на имуществото следва да не засяга законното право на задържане за целите на друго производство.
- (49) Правото на решение относно получаването на обезщетение от извършителя на престъпление и съответната приложима процедура следва да се прилагат и за жертвите, пребиваващи в държава членка, различна от държавата членка, в която е извършено престъплението.
- (50) Предвиденото в настоящата директива задължение за предаване на жалбите не следва да засяга компетентността на държавите членки да образуват производство и не засяга правилата за решаване на спорове по упражняване на компетентност, предвидени в Рамково решение 2009/948/ПВР на Съвета от 30 ноември 2009 г. относно предотвратяване и уреждане на спорове за упражняване на компетентност при наказателни производства ⁽¹⁾.
- (51) Ако жертвата е напуснала територията на държавата членка, в която е извършено престъплението, тази държава членка не следва да е задължена повече да предоставя помощ, подкрепа и защита, освен когато са пряко свързани с наказателно производство, което тя провежда по отношение на съответното престъпление, например специални мерки за защита по време на съдебното производство. Държавата членка на пребиваване на жертвата следва да предоставя помощ, подкрепа и защита, необходими за възстановяване на жертвата.
- (52) На жертвите и на членовете на техните семейства следва да се предоставят на разположение мерки за защита на тяхната безопасност и достойнство от вторично и повторно виктимизиране, от сплашване и от отмъщение, като например обезпечителни мерки или заповеди за защита или ограничителни заповеди.

⁽¹⁾ ОВ L 328, 15.12.2009 г., стр. 42.

- (53) Рискът от вторично и повторно виктимизиране, от сплашване и от отмъщение от страна на извършителя на престъплението или в резултат на участието на жертвите в наказателно производство следва да се ограничи чрез провеждане на производството по координиран и основан на уважението начин, което дава възможност на жертвите да изградят доверие в съответните органи. Взаимодействието с компетентните органи следва да бъде максимално улеснено, като същевременно се ограничи броят на ненужните контакти с жертвата посредством например видеозапис на разпитите и допускане използването на тези записи в съдебното производство. На практикуващите служители следва да се предостави възможно най-голям набор от мерки за предотвратяване на неудобството за жертвата по време на съдебното производство вследствие по-специално на визуален контакт с извършителя на престъплението, неговото семейство, съучастници или други лица, присъстващи в залата. За тази цел държавите членки следва да бъдат насърчавани да въведат, особено по отношение на сградите на съдилищата и полицейските участъци, осъществими и практически мерки, които да дадат възможност в тези сгради да се предвидят удобства за жертвите, като например отделен вход и чакалня. Освен това държавите членки следва доколкото е възможно да организират наказателното производство така, че да се избягват контакти между жертвите и членовете на тяхното семейство, от една страна, и извършителите, от друга страна, например чрез призоваване на жертвите и извършителите на изслушвания в различно време.
- (54) Защитата на неприкосновеността на личния живот на жертвата може да бъде важно средство за предотвратяване на вторично и повторно виктимизиране, сплашване и отмъщение, и може да бъде постигната чрез набор от мерки, включително неразкриване или ограничения за разкриване на информацията относно самоличността и местонахождението на жертвата. Такава защита е особено важна при децата жертви и включва неразкриването на името на детето. Може да има случаи обаче, при които по изключение детето може да има полза от разкриването или дори широкото оповестяване на информацията, например ако детето е отвлечено. Мерките за защита на неприкосновеността на личния живот на жертвите, на техни изображения и на изображения на членове на техните семейства следва винаги да бъдат в съответствие с правото на справедлив съдебен процес и свободата на словото, признати съответно в членове 6 и 10 от Европейската конвенция за защита на правата на човека и основните свободи.
- (55) По време на наказателното производство някои жертви са особено изложени на риск от вторично и повторно виктимизиране, от сплашване и отмъщение от страна на извършителя. Възможно е този риск да произтича от личните особености на жертвата, от вида или характера на престъплението или от обстоятелствата, при които е извършено. Тези рискове могат да бъдат ефективно установени единствено чрез индивидуални оценки, извършени на възможно най-ранен етап. Тези оценки следва да се извършват за всяка жертва, за да се определи дали тя е изложена на риск от вторично и повторно виктимизиране, от сплашване и от отмъщение, и какви специални мерки за защита са необходими.
- (56) При индивидуалните оценки следва да се вземат под внимание личните особености на жертвата, като възраст, пол, полова идентичност или полого изразяване, етнически произход, раса, религия, сексуална ориентация, здравословно състояние, увреждания, статут на пребиваване, затруднения в общуването, връзка с извършителя на престъплението или зависимост от него, предишни извършени срещу жертвата престъпления. При оценките следва също да се взема предвид видът или характерът на престъплението и обстоятелствата, при които е извършено, например дали е престъпление от омраза, престъпление, подбудено от предразсъдъци или дискриминация, сексуално насилие, насилие при близки взаимоотношения, дали извършителят е бил в позиция на контрол, дали жертвата пребивава в район с висока престъпност или много престъпни групировки или дали държавата на произход на жертвата е различна от държавата членка, в която е извършено престъплението.
- (57) Жертвите на трафик на хора, тероризъм, организирана престъпност, насилие при близки взаимоотношения, сексуално насилие или сексуална експлоатация, насилие, основано на пола, престъпление от омраза и жертвите с увреждания и децата жертви обикновено са подложени в по-висока степен на вторично и повторно виктимизиране, сплашване и отмъщение. При оценките следва да се обръща специално внимание дали тези жертви са изложени на риск от подобно виктимизиране, сплашване и отмъщение и следва да се съществува сериозна презумпция, че тези жертви ще извлекат полза от специални мерки за защита.
- (58) На жертвите, определени като уязвими по отношение на вторично и повторно виктимизиране, сплашване и отмъщение, следва да се предложат подходящи мерки за защита по време на наказателното производство. Конкретният характер на тези мерки следва да се определя чрез индивидуална оценка, като се вземе предвид желанието на жертвата. Обхватът на всяка подобна мярка следва да се определя, без да се засягат правото на защита и в съответствие с правилата за дискреционните правомощия на съда. Тревогите и опасенията на жертвите по отношение на производството следва да бъдат ключов фактор за определяне дали жертвата се нуждае от конкретна мярка за защита.
- (59) Поради непосредствени оперативни нужди и ограничения може да не е възможно да се гарантира например, че всеки път един и същ полицейски служител разпитва жертвата; примери за такива ограничения са заболяване, отпуск по майчинство или родителски отпуск. Освен това помещенията, специално предназначени за разпит на жертвите, може да не са на разположение например поради ремонт. При такива оперативни или практически ограничения може да не е възможно във всеки отделен случай да се предоставя специална мярка, предвидена след индивидуална оценка.

- (60) Когато в съответствие с настоящата директива на детето трябва да бъде назначен настойник или представител, тези функции биха могли да се изпълняват от едно и също физическо лице или от юридическо лице, институция или орган.
- (61) Служителите, участващи в наказателното производство, за които има вероятност да влязат в личен контакт с жертвите, следва да имат достъп до и да получат подходящо първоначално и текущо обучение до ниво, подходящо за контакта им с жертвите, така че да са в състояние да идентифицират жертвите, да установяват техните нужди и да се отнасят с тях с достойнство, тактичност, професионално и по недискриминационен начин. Лицата, за които има вероятност да участват в индивидуалната оценка за установяване на конкретните нужди на жертвите от защита и за определяне на нуждата им от специални мерки за защита, следва да получат специално обучение относно начина на извършване на такава оценка. Държавите членки следва да осигурят такова обучение за полицейските служители и съдебните служители. Също така обучението следва да се насърчава за адвокати, прокурори и съдии, както и за практикуващите лица, които предоставят услуги за подкрепа на жертвите или за възстановително правосъдие. Това изискване следва да включва обучение относно конкретните служби за подкрепа, към които жертвите следва да бъдат насочени, или специализирано обучение, когато тяхната работа е насочена към жертви със специфични потребности и специално психологическо обучение, ако е необходимо. По целесъобразност това обучение следва да отчита разликите между половете. Действията на държавите членки по отношение на обучението следва да бъдат допълнени от насоки, препоръки и обмен на най-добри практики в съответствие с Пътната карта от Будапеща.
- (62) Държавите членки следва да поощряват и работят в тясно сътрудничество с организациите на гражданското общество, включително с признати и активни неправителствени организации, работещи с жертви на престъпления, по-специално по инициативи за изготвяне на политики, информационни кампании и кампании за повишаване на осведомеността, програми за научни изследвания и за образование и обучение, както и при наблюдението и оценката на въздействието на мерките за подкрепа и защита на жертви на престъпления. За да се предостави на жертвите на престъпления подходящата степен на подпомагане, подкрепа и защита, публичните служби следва да работят координирано и да участват на всички административни равнища — на равнището на Съюза, както и на национално, регионално и местно равнище. Жертвите следва да получават помощ при намирането и сезирането на компетентните органи, за да се избегне повторно пренасочване. Държавите членки следва да разгледат разработването на „единствена точка за достъп“ или „обслужване на едно гише“, които да посрещат многобройните нужди на жертвите, участващи в наказателно производство, включително необходимостта да получават информация, подпомагане, подкрепа, защита и обезщетение.
- (63) За да се насърчи и улесни съобщаването за престъпления и да се даде възможност на жертвите да прекъснат кръга на повторно виктимизиране, от основно значение е жертвата да има на разположение надеждни услуги за подкрепа, както и компетентните органи да са подготвени да отговорят на съобщаването от жертвите за престъпления с уважение, тактичност, професионално и по недискриминационен начин. Това би могло да повиши доверието на жертвите в наказателноправните системи на държавите членки и да намали броя на несъобщените престъпления. Служителите, за които има вероятност да получават жалби от жертви във връзка с извършени престъпления, следва да са подходящо обучени да улесняват съобщаването за престъпления и следва да се въведат мерки, с които да се даде възможност за съобщаване от трета страна, включително от организации на гражданското общество. Следва да е възможно използването на комуникационни технологии като електронна поща, видеозаписи или онлайн електронни формуляри за подаване на жалби.
- (64) Системното и подходящо събиране на статистически данни се признава за основен компонент на ефективното определяне на политиката в областта на правата, установени в настоящата директива. За да се улесни оценката на прилагането на настоящата директива, държавите членки следва да съобщават на Комисията съответните статистически данни, свързани с прилагането на националните процедури за жертвите на престъпления, включително най-малко броя и характера на съобщените престъпления, и доколкото тези данни са известни и са на разположение — броя, възрастта и пола на жертвите. Съответните статистически данни може да включват данни, регистрирани от съдебните органи и правоприлагащите структури и доколкото е възможно — административни данни, събирани от здравните и социалните служби и от публични и неправителствени организации за подкрепа на жертвите, или от службите за възстановително правосъдие и други организации, работещи с жертви на престъпления. Съдебните данни могат да включват информация за съобщените престъпления и за броя на случаите, по които се води разследване, и лицата, спрямо които е възбудено наказателно преследване и които са осъдени. Свързаните с услугите административни данни може да включват, доколкото е възможно, данни относно това как жертвите се ползват от услугите, предоставяни от правителствени структури и от публични и частни организации за подкрепа, например броя на случаите, в които полицията е насочила жертвите към служби за подкрепа на жертви, броя на жертвите, които са поискали, получили или не са получили подкрепа или възстановително правосъдие.
- (65) С настоящата директива се цели изменение и разширяване на разпоредбите на Рамково решение 2001/220/ПВР. Тъй като измененията, които трябва да бъдат направени, са значителни по своя брой и характер, в интерес на постигането на по-голяма яснота посоченото рамково решение следва да бъде заменено изцяло по отношение на държавите членки, участващи в приемането на настоящата директива.

(66) Настоящата директива защита основните права и съблюдава принципите, признати в Хартата на основните права на Европейския съюз. По-специално тя цели да утвърди правото на достойнство, живот, физическа и психическа неприкосновеност, свобода и сигурност, правото на зачитане на личния и семейния живот, правото на собственост, принципа на недискриминация, принципа на равенство между жените и мъжете, правата на детето, на възрастните хора и на хората с увреждания, както и правото на справедлив съдебен процес.

(67) Доколкото целта на настоящата директива, а именно установяване на минимални стандарти относно правата, подкрепата и защитата на жертви на престъпления, не може да бъде постигната в достатъчна степен от държавите членки и следователно поради своя обхват и евентуални последици може да бъде по-добре постигната на равнището на Съюза, Съюзът може да приема мерки в съответствие с принципа на субсидиарност, уреден в член 5 от Договора за Европейския съюз (ДЕС). В съответствие с принципа на пропорционалност, уреден в същия член, настоящата директива не надхвърля необходимото за постигането на тази цел.

(68) Личните данни, обработвани в изпълнение на настоящата директива, следва да бъдат защитени в съответствие с Рамково решение 2008/977/ПВР на Съвета от 27 ноември 2008 г. относно защитата на личните данни, обработвани в рамките на полицейското и съдебното сътрудничество по наказателноправни въпроси⁽¹⁾, и в съответствие с принципите, предвидени в Конвенцията на Съвета на Европа от 28 януари 1981 г. за защита на лицата във връзка с автоматичната обработка на лични данни, която е ратифицирана от всички държави членки.

(69) Настоящата директива не засяга по-широкообхватни разпоредби на други правни актове на Съюза, в които се разглеждат по-целенасочено специфичните потребности на определени категории жертви, например жертви на трафик на хора, деца — жертви на сексуално насилие, сексуална експлоатация и детска порнография.

(70) В съответствие с член 3 от Протокол № 21 относно позицията на Обединеното кралство и Ирландия по отношение на пространството на свобода, сигурност и правосъдие, приложен към ДЕС и към ДФЕС, тези държави членки са нотифицирали желанието си да участват в приемането и прилагането на настоящата директива.

(71) В съответствие с членове 1 и 2 от Протокол № 22 относно позицията на Дания, приложен към ДЕС и ДФЕС, Дания не участва в приемането на настоящата директива и не е обвързана от нея, нито от нейното прилагане.

(72) Европейският надзорен орган по защите на данните представи становище на 17 октомври 2011 г.⁽²⁾ въз основа на член 41, параграф 2 от Регламент (ЕО) № 45/2001 на Европейския парламент и на Съвета от 18 декември 2000 г. относно защитата на лицата по отношение на обработката на лични данни от институции и органи на Общността и за свободното движение на такива данни⁽³⁾,

ПРИЕХА НАСТОЯЩАТА ДИРЕКТИВА:

ГЛАВА 1

ОБЩИ РАЗПОРЕДБИ

Член 1

Цели

1. Целта на настоящата директива е да се гарантира, че жертвите на престъпления получават подходяща информация, подкрепа и защита и могат да участват в наказателното производство.

Държавите членки гарантират, че жертвите са признати и третираны с уважение, тактичност, разбиране, професионализъм и по недискриминационен начин при всички контакти със службите за подкрепа на жертвите или за възстановително правосъдие и с всички компетентни органи, действащи в рамките на наказателното производство. Правата, установени в настоящата директива, се прилагат за жертвите без дискриминация, включително във връзка с правото им на пребиваване.

2. Държавите членки гарантират, че при прилагането на настоящата директива, когато жертвата е дете, висшият интерес на детето е от първостепенно значение и се преценява индивидуално. Възприема се адаптиран към детето подход, който е надлежно съобразен с неговата възраст, зрялост, неговите отговорности или друг негов законен представител, ако има такъв, се информират за всички мерки или права, които са специално насочени към детето.

Член 2

Определения

1. За целите на настоящата директива се прилагат следните определения:

а) „жертва“ означава:

i) физическо лице, което е претърпяло вреди, включително физическо, душевно или емоционално страдание или икономическа вреда, които са пряка последица от престъпление;

ii) членове на семейството на лице, чиято смърт е пряка последица от престъпление и които са претърпели вреда в резултат на смъртта на лицето;

⁽¹⁾ ОВ L 350, 30.12.2008 г., стр. 60.

⁽²⁾ ОВ С 35, 9.2.2012 г., стр. 10.

⁽³⁾ ОВ L 8, 12.1.2001 г., стр. 1.

- б) „членове на семейството“ означава съпругът/ата, лицето, което живее с жертвата в ангажирана, постоянна и стабилна интимна връзка в общо домакинство, роднините по пряка линия, братята и сестрите и издържаните от жертвата лица;
- в) „дете“ означава лице, ненавършило 18 години;
- г) „възстановително правосъдие“ означава процес, при който на жертвата и извършителя на престъплението се дава възможност — след свободно изразено съгласие от тяхна страна — да участват активно в решаването на въпросите, възникнали в резултат на престъплението, с помощта на безпристрастно трето лице.

2. Държавите членки могат да установят процедури:

- а) за ограничаване на броя на членовете на семейството, които могат да се ползват от правата, установени в настоящата директива, като се вземат предвид конкретните обстоятелства във всеки отделен случай; и
- б) по отношение на параграф 1, буква а), подточка ii), за определяне на това кои членове на семейството имат приоритет във връзка с упражняването на правата, установени в настоящата директива.

ГЛАВА 2

ПРЕДОСТАВЯНЕ НА ИНФОРМАЦИЯ И ПОДКРЕПА

Член 3

Право на жертвите да разбират и да бъдат разбирани

1. Държавите членки предприемат подходящи мерки, за да съдействат на жертвите да разбират и да бъдат разбирани при първия контакт и по време на всички по-нататъшни необходими контакти с компетентен орган в контекста на наказателното производство, включително когато този орган предоставя информация.

2. Държавите членки гарантират, че комуникацията с жертвите се предоставя на прост и достъпен език, устно или писмено. При комуникацията се отчитат индивидуалните характеристики на жертвата, включително евентуалните увреждания, които могат да засегнат способността да разбира или да бъде разбрана.

3. Освен ако това не противоречи на интересите на жертвата или не пречи на хода на производството, държавите членки позволяват на жертвите да бъдат придружавани от избрано от тях лице при първия контакт с компетентен орган, когато поради последиците от престъплението жертвата се нуждае от съдействие, за да разбира или да бъде разбрана.

Член 4

Право на получаване на информация от първия контакт с компетентния орган

1. Държавите членки гарантират, че от първия контакт с компетентния орган жертвите получават без ненужно забавяне следната информация, за да им се даде възможност да се ползват от правата, установени в настоящата директива:

а) вида подкрепа, която могат да получат, и от кого, включително, когато е необходимо, основна информация относно достъпа до медицинска помощ, всякаква специализирана помощ, включително психологическа помощ, и алтернативно настаняване;

б) процедурите за подаване на жалба във връзка с извършено престъпление и тяхната роля във връзка с тези процедури;

в) по какъв начин и при какви условия може да получат защита, включително мерки за защита;

г) по какъв начин и при какви условия може да получат достъп до правна консултация, правна помощ и друг вид консултация;

д) по какъв начин и при какви условия може да получат обезщетение;

е) по какъв начин и при какви условия имат право на устен и писмен превод;

ж) ако пребивават в държава членка, различна от тази, в която е извършено престъплението, специалните мерки, процедури или механизми, които са налични за защита на техните интереси в държавата членка, в която е установен първият контакт с компетентния орган;

з) наличните процедури за подаване на жалба при нарушаване на техните права от компетентния орган, действащ в рамките на наказателното производство;

и) данните за връзка по тяхното дело;

й) наличните услуги за възстановително правосъдие;

к) по какъв начин и при какви условия може да бъдат възстановени разходите, направени в резултат на участието им в наказателното производство.

2. Обхватът на посочената в параграф 1 информация и подробностите, които се съдържат в нея, могат да се различават в зависимост от специфичните нужди на жертвата и личните ѝ обстоятелства, както и в зависимост от вида или характера на престъплението. Допълнителна информация може да се предоставя и на по-късен етап в зависимост от нуждите на жертвата и значението на съответната информация във всяка фаза на производството.

Член 5

Права на жертвите при подаване на жалбата

1. Държавите членки гарантират, че жертвите получават писмено потвърждение за официалната жалба, подадена от тях до компетентния орган на държава членка, в което са описани основните елементи на съответното престъпление.

2. Държавите членки гарантират, че жертви, които желаят да подадат жалба във връзка с извършено престъпление и които не разбират или не говорят езика на компетентния орган, имат възможност да подадат жалбата на език, който разбират, или да получат необходимата езикова помощ.

3. Държавите членки гарантират, че жертви, които не разбират или не говорят езика на компетентния орган, получават безплатен превод на предвиденото в параграф 1 писмено потвърждение за тяхната жалба, ако те поискат това, на език, който разбират.

Член 6

Право на жертвите да получават информация по делото

1. Държавите членки гарантират, че на жертвите се съобщава без ненужно забавяне за правото им да получават следната информация относно наказателното производство, образувано в резултат на подадената жалба във връзка с извършено срещу тях престъпление, както и че при поискване жертвите получават тази информация:

- а) всяко решение да не се продължава или да се прекрати разследване или да не се възбужда наказателно преследване срещу извършителя на престъплението;
- б) датата и мястото на съдебното производство и естеството на повдигнатите срещу извършителя обвинения.

2. Държавите членки гарантират, че в съответствие с тяхната роля в съответната наказателноправна система, на жертвите се съобщава без ненужно забавяне за правото им да получават следната информация относно наказателното производство, образувано в резултат на подадената жалба във връзка с извършено срещу тях престъпление, както и че при поискване жертвите получават тази информация:

- а) всяко влязло в сила решение по дело;
- б) информация за развитието на наказателното производство, освен в изключителни случаи, когато такова уведомяване може да попречи на нормалния ход на делото.

3. Информацията по параграф 1, буква а) и параграф 2, буква а) включва мотивите или кратко резюме на мотивите на въпросното решение, освен в случай на решение, взето от съдебни заседатели, или на решение, при което мотивите са с поверителен характер, в които случаи съгласно националното право не се предвижда предоставяне на мотиви.

4. Компетентният орган се съобразява с желанието на жертвите да получават или да не получават информация, освен ако тази информация трябва да бъде предоставена поради правото на жертвата да участва активно в наказателното производство. Държавите членки дават на жертвата възможност да промени желанието си във всеки един момент, като тази промяна се взема предвид.

5. Държавите членки гарантират, че на жертвите се предоставя възможност да бъдат уведомени без ненужно забавяне за освобождаването или бягството на лице, което е задържано под стража, срещу което е възбудено наказателно преследване или което е осъдено за престъпления, които ги засягат. Освен това държавите членки правят необходимото жертвите да получават информация за всички мерки, които са взети за осигуряване на тяхната защита в случай на освобождаване или бягство на извършителя на престъплението.

6. При поискване жертвите получават информацията по параграф 5 най-малко в случаите, когато съществува опасност или установен риск от вреда за тях, освен ако не е налице установен риск от вреда за извършителя, която би могла да възникне в резултат на уведомяването.

Член 7

Право на устен и писмен превод

1. Държавите членки гарантират, че на жертви, които не разбират или не говорят езика на наказателното производство, се предоставя при поискване безплатен устен превод в зависимост от ролята им в наказателното производство в съответната наказателноправна система, най-малко по време на изслушванията или разпитите на жертвата в хода на наказателното производство пред разследващите и съдебните органи, включително по време на полицейските разпити, както и устен превод с цел активно участие на жертвите в съдебните заседания и евентуалните необходими междинни изслушвания.

2. Без да се засяга правото на защита и в съответствие с правилата за дискреционните правомощия на съда, може да се използват комуникационни технологии като видеоконферентна, телефонна или интернет връзка, освен ако се налага физическото присъствие на устен преводач, за да може жертвите да упражняват ефективно своите права или да разберат производството.

3. Държавите членки гарантират, че на жертвите, които не разбират или не говорят езика на съответното наказателно производство, в зависимост от ролята им в наказателното производство в съответната наказателноправна система, се предоставя при поискване безплатно писмен превод на информацията, която е от съществено значение за упражняване на техните права в наказателното производство, на език, който те разбират, доколкото такава информация се предоставя на жертвите. Преводите на такава информация включват най-малко всяко решение, с което се прекратява наказателното производство във връзка с престъплението, извършено срещу жертвата, и при поискване от страна на жертвата — мотивите или кратко резюме на мотивите за това решение, освен в случай на решение, взето от съдебни заседатели, или на решение, при което мотивите са с поверителен характер, в които случаи съгласно националното право не се предвижда предоставяне на мотиви.

4. Държавите членки гарантират, че на жертви, които имат право да получават информация за датата и мястото на съдебното производство в съответствие с член 6, параграф 1, буква б) и които не разбират езика на компетентния орган, се предоставя при поискване писмен превод на информацията, която те имат право да получат.

5. Жертвите могат да направят обосновано искане даден документ да се счита за документ от съществено значение. Няма изискване за писмен превод на части от документи от съществено значение, които нямат отношение към целта да се даде възможност на жертвите да участват активно в наказателното производство.

6. Без да се засягат параграфи 1 и 3, вместо писмен превод може да се предостави устен превод или устно резюме на документите от съществено значение, при условие че този устен превод или устно резюме не накърнява справедливостта на производството.

7. Държавите членки гарантират, че компетентният орган преценява дали жертвите се нуждаят от устен или писмен превод в съответствие с предвиденото в параграфи 1 и 3. Жертвите може да оспорват решението да не се предоставя устен или писмен превод. Процесуалните правила относно това оспорване се определят от националното право.

8. Осигуряването на устен или писмен превод и оспорването на решение да не се предоставя устен или писмен превод по настоящия член не може да водят до неоснователно удължаване на наказателното производство.

Член 8

Право на достъп до служби за подкрепа на жертвите

1. Държавите членки гарантират, че жертвите, в съответствие с нуждите си, имат безплатен достъп в условията на поверителност до служби за подкрепа на жертвите, действащи в интерес на жертвите, преди и по време на наказателното производство, както и в рамките на подходящ срок след приключване на наказателното производство. Членовете на семейството имат достъп до служби за подкрепа на жертвите в зависимост от нуждите си и степента на вредите, претърпени в резултат от извършеното срещу жертвата престъпление.

2. Държавите членки улесняват насочването на жертвите от компетентния орган, получил жалбата, и от други съответни звена към служби за подкрепа на жертвите.

3. Държавите членки предприемат мерки за създаване на служби за подкрепа, осигуряващи безплатно специализирани услуги в условията на поверителност, в допълнение или като неразделна част от службите, осигуряващи общи услуги за

подкрепа на жертвите, или осигуряват условия за организациите за подкрепа на жертвите да ползват съществуващите професионални структури, които предоставят такава специализирана подкрепа. Жертвите имат достъп до тези служби в зависимост от специфичните си нужди, а членовете на семейството имат достъп до същите в зависимост от специфичните си нужди и от степента на вредите, претърпени в резултат от извършеното срещу жертвата престъпление.

4. Службите за подкрепа на жертвите и всички други специализирани служби за подкрепа могат да се създават като публични или неправителствени организации и могат да бъдат организирани както на професионална, така и на доброволна основа.

5. Държавите членки гарантират, че достъпът до служби за подкрепа на жертвите не зависи от това, дали жертвата е подала официална жалба пред компетентен орган във връзка с извършено престъпление.

Член 9

Подкрепа от службите за подкрепа на жертвите

1. Посочените в член 8, параграф 1 служби за подкрепа на жертвите осигуряват като минимум:

- а) информация, съвети и подкрепа от значение за правата на жертвите, включително за получаване на достъп до националните системи за обезщетение за претърпени вреди от престъпление, и относно тяхната роля в наказателното производство, включително по отношение на подготовката за явяване в съдебното производство;
- б) информация за всички подходящи съществуващи специализирани служби за подкрепа на жертвите или пряко насочване на случая към тях;
- в) емоционална и, когато такава е налична, психологическа подкрепа;
- г) съвети, свързани с финансови и практически въпроси, произтичащи от престъплението;
- д) съвети относно риска и предотвратяването на риска от вторично и повторно виктимизиране, сплашване и отмъщение, освен ако тези съвети не се предоставят от други публични или частни служби.

2. Държавите членки насърчават службите за подкрепа на жертвите да обръщат особено внимание на специфичните нужди на жертвите, които са претърпели значителни вреди поради тежестта на престъплението.

3. Посочените в член 8, параграф 3 специализирани служби за подкрепа разработват и предлагат като минимум следните услуги, освен ако същите не се предоставят от други публични или частни служби:

- a) подслон или друго подходящо временно настаняване на жертвата, която се нуждае от сигурно място поради непосредствен риск от вторично и повторно виктимизиране, сплашване и отмъщение;
- б) целева и интегрирана подкрепа за жертвите със специфични нужди, като жертвите на сексуално насилие, жертвите на насилие, основано на пола, и жертвите на насилие при близки взаимоотношения, включително подкрепа при претърпяна травма, както и консултации.

ГЛАВА 3

УЧАСТИЕ В НАКАЗАТЕЛНОТО ПРОИЗВОДСТВО

Член 10

Право на изслушване

1. Държавите членки гарантират, че жертвите могат да бъдат изслушвани в хода на наказателното производство и могат да представят доказателства. При изслушването на дете жертва надлежно се отчитат неговата възраст и зрялост.

2. Процесуалните правила, съгласно които жертвите могат да бъдат изслушвани в хода на наказателното производство и могат да представят доказателства, се определят от националното право.

Член 11

Права в случай на решение да не се провежда наказателно преследване

1. Държавите членки гарантират, че в зависимост от ролята им в съответната наказателноправна система, жертвите имат право на преразглеждане на всяко решение да не се провежда наказателно преследване. Процесуалните правила относно това преразглеждане се определят от националното право.

2. Когато в съответствие с националното право ролята на жертвата в съответната наказателноправна система се установява едва след вземането на решение за възбуждане на наказателно преследване срещу извършителя на престъплението, държавите членки гарантират, че най-малкото жертвите на тежки престъпления имат правото на преразглеждане на решението да не се провежда наказателно преследване. Процесуалните правила за това преразглеждане се определят от националното право.

3. Държавите членки гарантират, че на жертвите се съобщава без ненужно забавяне за правото им да получават достатъчно информация, въз основа на която да решат дали да обжалват решението да не се провежда наказателно преследване, както и че при поискване те действително получават тази информация.

4. Когато решението да не се провежда наказателно преследване е взето от върховния орган за наказателно преследване, чиито решения на подлежат на преразглеждане съгласно националното право, преразглеждането може да бъде извършено от същия този орган.

5. Параграфи 1, 3 и 4 не се прилагат за решение на прокурора да не провежда наказателно преследване, ако това решение води до извънсъдебно споразумение, доколкото националното право предвижда подобна уредба.

Член 12

Право на гаранции в контекста на услугите за възстановително правосъдие

1. Държавите членки предприемат мерки за предпазване на жертвите от вторично и повторно виктимизиране, от сплашване и от отмъщение, които да се прилагат при предоставянето на всяка една услуга за възстановително правосъдие. С тези мерки се гарантира, че жертвите, които са избрали да участват в процедури на възстановително правосъдие, имат достъп до сигурни и компетентни служби за възстановително правосъдие при спазването най-малко на следните условия:

a) услугите за възстановително правосъдие се използват само ако са в интерес на жертвата, в зависимост от съображения, свързани с безопасността, и се основават на свободно изразеното и информирано съгласие на жертвата, като то може да бъде оттеглено по всяко време;

б) преди да даде съгласието си да участва в процес на възстановително правосъдие, на жертвата се предоставя пълна и безпристрастна информация относно процеса и потенциалните му резултати, както и информация относно процедурите за контрол на изпълнението на всяко споразумение;

в) извършителят на престъплението е признал основните факти по делото;

г) всяко споразумение е постигнато доброволно и може да бъде взето предвид при евентуално следващо наказателно производство;

д) дискусиите по време на процеса на възстановително правосъдие, които не са проведени публично, са поверителни и съответно не се разкриват впоследствие, освен със съгласието на страните или ако това се изисква от националното право поради наличие на по-висш обществен интерес.

2. Държавите членки улесняват препращането на случаи, когато е целесъобразно, към услугите на възстановително правосъдие, включително чрез установяването на процедури или насоки относно условията за това препращане.

Член 13

Право на правна помощ

Държавите членки гарантират, че жертвите разполагат с достъп до правна помощ, когато имат статут на страна в наказателното производство. Условията или процесуалните правила, съгласно които жертвите получават достъп до правна помощ, се определят от националното право.

Член 14

Право на възстановяване на разходите

Държавите членки дават на жертвите, участващи в наказателното производство, възможност за възстановяване на разходите, направени в резултат на активното им участие в наказателното производство, в зависимост от ролята им в съответната наказателноправна система. Условието или процесуалните правила, съгласно които разходите на жертвите могат да бъдат възстановени, се определят от националното право.

Член 15

Право на връщане на имущество

Държавите членки гарантират, че след решение на компетентен орган, подлежащото на връщане имущество, изето в хода на наказателното производство, се връща на жертвите незабавно, освен ако не се окаже необходимо за целите на наказателното производство. Условието или процесуалните правила, съгласно които това имущество се връща на жертвите, се определят от националното право.

Член 16

Право на решение за обезщетение от извършителя на престъплението в хода на наказателното производство

1. Държавите членки гарантират, че в хода на наказателното производство жертвите имат право да получат решение за обезщетение от извършителя на престъплението в рамките на разумен срок, освен ако в националното право не се предвижда това решение да бъде постановено в друго производство.

2. Държавите членки поощряват мерките, с които извършителите на престъпление се насърчават да обезщетят адекватно жертвите.

Член 17

Права на жертвите, които пребивават в друга държава членка

1. Държавите членки гарантират, че компетентните им органи могат да предприемат подходящи мерки за свеждане до минимум на трудностите, които възникват, когато жертвата пребивава в държава членка, различна от тази, в която е извършено престъплението, най-вече по отношение на организацията на производството. За тази цел органите на държавата членка, в която е извършено престъплението, по-специално могат:

- а) да вземат показания от жертвата незабавно след подаването пред компетентния орган на жалба във връзка с извършено престъпление;
- б) доколкото е възможно, да се ползват от разпоредбите относно видеоконферентните и телефонните конферентни връзки, предвидени в Конвенцията за взаимопомощ по наказателноправни въпроси между държавите членки на Европейския съюз от 29 май 2000 г.⁽¹⁾, за целите на изслушване на жертви, пребиваващи в чужбина.

2. Държавите членки гарантират, че жертвите на престъпление, извършено в държава членка, различна от тази, в която те пребивават, могат да подадат жалба пред компетентните органи на държавата членка по местопребиваване, ако не могат да направят това в държавата членка, в която е извършено престъплението, или в случай на тежко престъпление съгласно определението в националното право на последната държава членка, ако не желаят да направят това.

3. Държавите членки гарантират, че компетентният орган, пред който жертвата подава жалбата, я предава незабавно на компетентния орган на държавата членка, на чиято територия е извършено престъплението, ако компетентността за образуване на производство не е упражнена от държавата членка, в която е подадена жалбата.

ГЛАВА 4

ЗАЩИТА НА ЖЕРТВИТЕ И ПРИЗНАВАНЕ НА ЖЕРТВИТЕ СЪС СПЕЦИФИЧНИ НУЖДИ ОТ ЗАЩИТА

Член 18

Право на защита

Без да се засяга правото на защита, държавите членки гарантират наличието на мерки за защита на жертвите и членовете на тяхното семейство от вторично и повторно виктимизиране, сплашване и от отмъщение, включително срещу риска от емоционално или психическо страдание, или за защита на достойнството на жертвите по време на разпит и при даване на показания. При необходимост тези мерки включват също и установени в националното право процедури за физическа защита на жертвите и членовете на тяхното семейство.

Член 19

Право да се избягва контакт между жертвата и извършителя на престъпление

1. Държавите членки създават необходимите условия за избягване на контакт между жертвите, а при необходимост и членовете на тяхното семейство, и извършителя на престъплението в помещенията, в които се провежда наказателното производство, освен когато наказателното производство изисква такъв контакт.

2. Държавите членки гарантират, че новите съдебни сгради имат отделни чакални за жертвите.

Член 20

Право на жертвите на защита в хода на разследването в наказателното производство

Без да се засяга правото на защита и в съответствие с правилата за дискреционните правомощия на съда, държавите членки гарантират, че в хода на разследването в наказателното производство:

- а) разпитите на жертвите се провеждат без неоснователно забавяне след подаването до компетентния орган на жалба за извършено престъпление;
- б) броят на разпитите на жертвите е сведен до минимум, като разпитите се провеждат само доколкото това е абсолютно необходимо за целите на разследването в наказателното производство;

⁽¹⁾ ОВ С 197, 12.7.2000 г., стр. 3.

- в) жертвите може да бъдат придружавани от законния си представител или от друго лице по свой избор, освен ако не е било взето обосновано решение в обратния смисъл;
- г) медицинските прегледи са сведени до минимум и се извършват само когато това е абсолютно необходимо за целите на наказателното производство.

Член 21

Право на защита на неприкосновеността на личния живот

1. Държавите членки гарантират, че в хода на наказателното производство компетентните органи могат да предприемат подходящи мерки за защита на неприкосновеността на личния живот, включително на личните характеристики на жертвата, взети предвид при индивидуалната оценка, предвидена в член 22, и на изображенията на жертвите и на членовете на тяхното семейство. Освен това държавите членки гарантират, че компетентните органи могат да предприемат всички законосъобразни мерки за предотвратяване на публичното разпространяване на информация, която би могла да доведе до идентифициране на дете жертва.

2. С цел защита на неприкосновеността на личния живот, личната неприкосновеност и личните данни на жертвите, държавите членки, като зачитат свободата на словото и свободата на информация и свободата на медиите и медийния плурализъм, насърчават медиите да вземат мерки за саморегулиране.

Член 22

Индивидуална оценка на жертвите с цел установяване на специфичните им нужди от защита

1. Държавите членки гарантират, че жертвите получават навременна и индивидуална оценка в съответствие с националните процедури, за да се определят специфичните им нужди от защита и да се установи дали и до каква степен те ще се ползват от специални мерки в хода на наказателното производство съгласно предвиденото в членове 23 и 24, поради особената им уязвимост по отношение на вторично и повторно виктимизиране, сплашване и отмъщение.

2. При индивидуалната оценка се отчитат по-специално:

- а) личните характеристики на жертвата;
- б) видът или характерът на престъплението; и
- в) обстоятелствата на престъплението.

3. В рамките на индивидуалната оценка особено внимание се обръща на жертви, на които е причинена значителна вреда поради тежестта на престъплението; на жертви на престъпление, подбудено от предразсъдъци или дискриминация, които могат да са свързани по-специално с личните характеристики на жертвите; на жертви, които се намират в отношения или зави-

симост от извършителя на престъплението, които ги правят особено уязвими. В това отношение се отчитат надлежно жертвите на тероризъм, организирана престъпност, трафик на хора, основано на пола насилие, насилие при близки взаимоотношения, сексуално насилие или експлоатация или престъпление от омраза и на жертвите с увреждания.

4. За целите на настоящата директива за децата жертви се счита, че имат специфични нужди от защита поради уязвимостта им към вторично и повторно виктимизиране, сплашване и отмъщение. За да се определи дали и до каква степен те биха могли да се ползват от специалните мерки, предвидени в членове 23 и 24, за децата жертви се прави индивидуална оценка съгласно предвиденото в параграф 1 от настоящия член.

5. Обхватът на индивидуалната оценка може да се адаптира в съответствие с тежестта на престъплението и степента на очевидните вреди, претърпени от жертвата.

6. Индивидуалните оценки се правят с активното участие на жертвите, като се вземат предвид техните желания, включително когато жертвите не желаят да се ползват от специалните мерки, предвидени в членове 23 и 24.

7. Когато елементите, които са в основата на индивидуалната оценка, са се променили значително, държавите членки гарантират, че тя се актуализира в хода на наказателното производство.

Член 23

Право на защита на жертвите със специфични нужди от защита в хода на наказателното производство

1. Без да се засяга правото на защита и в съответствие с правилата за дискреционните правомощия на съда, държавите членки гарантират, че жертвите със специфични нужди от защита, които се ползват от специални мерки в резултат на направената индивидуална оценка, предвидена в член 22, параграф 1, може да се ползват от мерките, предвидени в параграфи 2 и 3 от настоящия член. Специална мярка, предвидена в резултат на индивидуална оценка, не се предоставя, ако оперативните или практическите ограничения правят това невъзможно или ако спешно е необходимо жертвата да бъде разпитана и отсъствието на такъв разпит би могло да навреди на жертвата, на друго лице или на хода на производството.

2. В хода на разследването в наказателното производство за жертвите със специфични нужди от защита, установена в съответствие с член 22, параграф 1, се предоставят следните мерки:

- а) извършване на разпитите на жертвата в помещения, предназначени или адаптирани за тази цел;
- б) извършване на разпитите на жертвата от или посредством професионалисти, специално обучени за тази цел;

- в) извършване на всички разпити на жертвата от едни и същи лица, освен ако това не противоречи на доброто правораздаване;
- г) извършване на всички разпити на жертви на сексуално насилие, на основано на пола насилие или на насилие при близки взаимоотношения, освен когато се провеждат от прокурор или съдия, от лице от същия пол като жертвата, ако жертвата желае това, в случай че това няма да засегне хода на наказателното производство.

3. За жертвите със специфични нужди от защита, установени в съответствие с член 22, параграф 1 в хода на съдебното производство, са налице следните мерки:

- а) мерки за избягване на визуалния контакт между жертвите и извършителите, включително при представянето на доказателства, които мерки се осъществяват с подходящи средства, включително чрез използването на комуникационни технологии;
- б) мерки, с които се гарантира, че жертвата може да бъде изслушана без физически да присъства в съдебната зала, поспециално чрез използването на подходящи комуникационни технологии;
- в) мерки, с които да се избегне ненужно разпитване на жертвата относно личния ѝ живот по въпроси, които не са свързани с извършеното престъпление; и
- г) мерки, които позволяват провеждането на заседание при закрити врати.

Член 24

Право на защита на децата жертви в хода на наказателното производство

1. В допълнение към мерките, предвидени в член 23, държавите членки гарантират, че когато жертвата е дете:

- а) в хода на разследването в наказателното производство всички разпити на детето жертва могат да бъдат записвани аудио-визуално и тези записани разпити могат да се използват като доказателство в наказателното производство;
- б) в зависимост от ролята на жертвите в съответната наказателно-правна система компетентните органи назначават специален представител на детето жертва в хода на разследването и наказателното производство, когато според националното право на лицата, упражняващи родителска отговорност, не се позволява да представляват детето жертва поради конфликт на интереси между тях и детето жертва или когато детето жертва не е придружено или е отделено от семейството си;
- в) когато детето жертва има право на адвокат, то има право да получава правни консултации и да бъде представлявано от

свое име в производството, когато има или може да има конфликт на интереси между детето жертва и лицата, упражняващи родителска отговорност.

Процесуалните правила за аудио-визуалните записи, посочени в първа алинея, буква а), и използването им се определят от националното право.

2. Когато не е сигурно на каква възраст е жертвата и има причини да се смята, че жертвата е дете, за целите на настоящата директива се смята, че жертвата е дете.

ГЛАВА 5

ДРУГИ РАЗПОРЕДБИ

Член 25

Обучение на практикуващи лица

1. Държавите членки гарантират, че служителите, които има вероятност да влязат в контакт с жертви, например полицейските и съдебните служители, получават общо и специализирано обучение до ниво, подходящо за контакта им с жертвите, което да повиши тяхната осведоменост относно нуждите на жертвите и да им позволи да се отнасят с жертвите безпристрастно, с уважение и професионализъм.

2. Без да се накърнява независимостта на съдебната власт и различията в организацията ѝ в Съюза, държавите членки изискват от службите, които отговарят за обучението на съдиите и прокурорите, участващи в наказателното производство, да осигуряват както общо, така и специализирано обучение с цел повишаване на осведомеността на съдиите и прокурорите относно нуждите на жертвите.

3. Като се зачита надлежно независимостта на адвокатурата, държавите членки препоръчват на структурите, които отговарят за обучението на адвокати, да осигуряват както общо, така и специализирано обучение с цел повишаване на осведомеността на адвокатите относно нуждите на жертвите.

4. Посредством своите публични служби или като финансиран организации за подкрепа на жертвите, държавите членки насърчават инициативи, които дават възможност на предоставящите услуги за защита на жертвите и услуги за възстановително правосъдие да получават адекватно обучение до ниво, подходящо за контактите им с жертвите, и да спазват професионални стандарти, гарантиращи, че тези услуги се предоставят безпристрастно, с уважение и професионализъм.

5. В зависимост от функциите на практикуващото лице и от естеството и равнището на контактите, които то има с жертвите, с обучението се цели да се даде възможност на практикуващото лице да разпознава жертвите и да се отнася към тях с уважение, професионализъм и по недискриминационен начин.

Член 26

Сътрудничество и координация на службите

1. Държавите членки предприемат необходимите действия, за да се улесни сътрудничеството между тях с цел подобряване на достъпа на жертвите до правата, установени в настоящата директива и в националното право. Това сътрудничество е насочено най-малкото към:

- а) обмен на най-добри практики;
- б) консултации в отделни случаи; и
- в) съдействие на европейските мрежи, които се занимават с въпроси, пряко свързани с правата на жертвите.

2. Държавите членки предприемат подходящи действия, включително чрез интернет, с цел да се повиши осведомеността относно установените в настоящата директива права, да се намали рискът от виктимизиране и да се сведе до минимум отрицателното въздействие на престъпленията и рисковете от вторично и повторно виктимизиране, сплашване и отмъщение, като тези действия са насочени по-специално към рискови групи като децата, жертвите на основано на пола насилие и жертвите на насилие при близки взаимоотношения. Тези действия могат да включват информационни кампании и кампании за повишаване на осведомеността, както и програми за изследвания и образование, когато е уместно в сътрудничество със съответните организации на гражданското общество и други заинтересовани страни.

ГЛАВА 6

ЗАКЛЮЧИТЕЛНИ РАЗПОРЕДБИ

Член 27

Транспониране

1. Държавите членки въвеждат в сила законовите, подзаконовите и административните разпоредби, необходими, за да се съобразят с настоящата директива до 16 ноември 2015 г.

2. Когато държавите членки приемат тези разпоредби, в тях се съдържа позоваване на настоящата директива или то се извършва при официалното им публикуване. Условиата и редът на позоваване се определят от държавите членки.

Член 28

Предоставяне на информация и статистически данни

До 16 ноември 2017 г. и на всеки три години след това държавите членки предоставят на Комисията наличните данни

относно това, как жертвите се ползват от правата, установени в настоящата директива.

Член 29

Доклад

До 16 ноември 2017 г. Комисията представя на Европейския парламент и на Съвета доклад за оценка на степента, в която държавите членки са взели необходимите мерки, за да се съобразят с настоящата директива, включително описание на действията, предприети съобразно членове 8, 9 и 23, придружен при необходимост от законодателни предложения.

Член 30

Замяна на Рамково решение 2001/220/ПВР

Настоящата директива заменя Рамково решение 2001/220/ПВР по отношение на държавите членки, участващи в приемането на настоящата директива, без да се засягат задълженията на държавите членки по отношение на сроковете за транспониране в националното право.

По отношение на държавите членки, участващи в приемането на настоящата директива, позоваванията на посоченото рамково решение се считат за позовавания на настоящата директива.

Член 31

Влизане в сила

Настоящата директива влиза в сила в деня след публикуването ѝ в *Официален вестник на Европейския съюз*.

Член 32

Адресати

Адресати на настоящата директива са държавите членки в съответствие с Договорите.

Съставено в Страсбург на 25 октомври 2012 година.

За Европейския парламент

Председател

M. SCHULZ

За Съвета

Председател

A. D. MAVROYIANNIS